

GAZLAMALAR ASSORTIMENTINING FIZIK XOSSALARI VA SIFATINI BAHOLASH

Toshmatova M. B.

Andijon davlat universiteti.

Pedagogika va san`atshunoslik fakulteti.

Umumtexnika fanlari va mexnat kafedrasi oqituvchisi.

Tayanch so'zlar: assortiment, paxta tolasi, jun gazlamalar, shoyi, sun'iy va tabiiy gazlamalar, ipak gazlamalar, suniy iplar, sintetik iplar, drap, oxarlash, baraban.

Ключивые слова: ассортимент, хлопок, шерсть, шертиные материалы, шолк, синтетические и натуральные материалы, натуральные нитье, драпб, отбеливание, бараван.

Key words: assortment, cotton fiber, wool fabrics, silk, artificial and natural fabrics, silk fabrics, synthetic threads, synthetic threads, drape, dyeing, drum.

Kirish. Gazlamalarni assortimentini ularning tavsifi talabalarni o'zlashtira olishi mumkin. Modulli texnologiya metodida talabalar "Paretto" qonuniga amal qilgan holda 80/20 usulida darsni mazmunli amalga oshirish mumkin. Talabalar bu usulda ko'proq amaliy ishlar bilan shugullanishlari mumkin. Ya'ni 80 foiz amaliy 20 foiz nazariy organgani ma'qul. Materailshinoslik fanida gazlamalarni fizik xossalarni, tabiiy va kimyoviy tolallarini geometric, mexanik xossalarni aniqlash ularni xususiyatlarini yorib berilgan. To'qimachilikda matolarining tolaviy tarkibi, o'lchamlari tavsiflari e'tiborga olingan. Bundan tashqari tola va iplarni tuzilishi, xossalari hamda xususiyatlarini baholash usullari va jihozlarni ishlatishni sistemali keltirilgan. Talabalar to'qimachilik matolarining tolaviy tarkibi, o'lcham tavsiflari, fizik, mexanik, optic va texnologik xossalarni organishi mumkin. Bu jarayonda to'qimachilik materiallarini sifat darajasini standart bo'yicha aniqlash belgilangan.

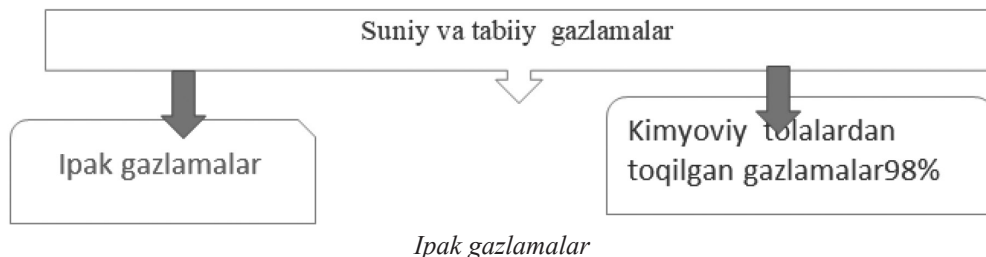
Maqolada quyida to'qimachilik materiallarning xossalari va sifatini baholash uslublari dars jarayonda amalga oshirish yahshi natija beradi.

To'qimachilik materiallarni tolaviy tarkibini o'rganish fanga katta ahamiyat berilgan bo'lishi kerak, o'lcham tasniflari va xossalarni sinashni belgilash bu juda katta ma'suliyat talab qiladi.

Dars jarayo`nlarida to`qimachilik materiallarini tajriba o`tkazish sifatida bichishni o`rganish uchun amaliy ishlarni yo`lga qo`yish zarur.

Bu darslarni natijasida Kiyim furniturasi issiq tutuvchi materiallar assortimentini aniqlash uchun kerak bo`ladi.

Ko`pincha yo`g`onligi 1,5-2,3 teksli xom ipakdan, pishitilgan tabiiy ipak va yigirilgan ipak iplardan ishlab chiqariladi. 1m.kv. Eng yupqa gazlamalarning massasi 14-22 gr ni tashkil qiladi. Tabiiy shoyi gazlamalar guruhiga krep, glad, jakkard tukli va boshqalar kiradi

Suniy iplardan ishlab chiqarilgan gazlamalar shoyi gazlamalarning eng kop sonli guruhini tashkil etadi. Ular tabiiy tolali iplardan toqilgan gazlamalarga nisbatan ancha qalin, og`ir, gijimlanuvchan bo`ladi.

Sintetik iplardan to`qilgan gazlamalarning ko`pchiligi 3,8-6,5 teksli kompleks iplardan to`qiladi. Gazlamalarning ko`pchiligi 3,8-6,5 teksli kompleks iplardan. Gazlamalarni jimirlab yaltiraydigan qilish uchun profillangan kapron iplar ishlatiladi. Tanda va arqogiga 100% kapron ishlatib, astarlik, bluzkalik va plashlik gazlamalar ishlab chiqarish mumkin

Drap – movut assortimentidagi eng sifatli va og`ir gazlama bo`lib, eni 1,5 m gacha 1 m.kv gazlamalarning massasi 450-800 gr. Ular 62,5- 166 teksli jun va yarim jun iplardan ishlab chiqariladi.

Paltolik gazlamalar draplarga qaraganda yengilroq strukturasi ancha bosh bolganligidan draplarga qaraganda ishlov berish osonroq.

Shevlot – sarja o`rilishida toqilgan yarimjun sidirgani tandasini paxta ipi tashkil qiladi. Gazlamani massasi 340-380 gr.

Tanda ipini ohorlashdan asosiy maqsad: ipni silliqlash va uning pishiqligini oshirish. Tanda ipining silliqligi va pishiqligi o`shsa, to`quv jarayonida uzulishlar kamayadi.

Ohorlash mashinasida ip bir necha valiklardan bo`shab chiqib, bir-biriga qo`shilib, parallel holda novoyga o`raladi. Novoydagi iplar soni gazlama

ularning o'lchami mokining o'lchamiga to'g'ri kelmasa u vaqtda arqoq ipi qayta o'raladi. Arqoq ipi maxsus urchuqli gorizontaal arqoqni qayta o'rash mashinasida qayta o'raladi. Naycha o'ralib bo'lishi bilanoq mashina avtomatik ravishda to'xtaydi. Toquv ishlab chiqarish jarayonlari texnologik zanjirini tanlashga asosan to'quv dastgoxi turi, ip va to'qima tarkibi, tuzilishi to'qima eni va kelayotgan o'ram ko'rinishi hisobga olinadi

Arqoq iplarni tayyorlash

To'quvchilik jarayoni uchun xom ashyo – ip turiga qarab, yigiruv korxonalari yoki kimyo zavodlaridan, ipakchilik korxonalaridan olib kelinadi.

Blits savollar

1. Tandalash turlarini aytin?
2. Ip turlarini aniqlang?
3. Chiviqning xususiyati?

Aqliy hujum metodi orqali savol beriladi

Amaliy qism.

Materialshunoslik modulining yakunida o'quvchilarda shakllanadigan bilim va konikmalari kelajakdagi talabalarning faoliyatida keng miqyosda foydalanishini hisobga olgan holda, unda amaliy konikmalar nazariy bilimlarini yoritib borishni ta'minlashi shart. Masalan, kiyim tayyorlash uchun asosiyb materiallarni tugilishini aniqlash, hossalari va iqtisodiy baholash ta'rifi eksplutatsion korsatkichlari hamda sifat nazorati haqida konikmalar bo'lishi talab etiladi. Buning uchun tanlangan laboratoriya ishining maqsadiga muvofiqligi, jihozlar va korgazmali qurollar bilan ta'minlanganligi, o'quv mashg'ulotini tashkil etish shakli va metodlariga katta talablar qoyiladi. Talaba modul yakunida organgan nazariy bilim va konikmalarinni maktablarda v akas hunar kollejlarida amaliyotga qo'llay olish darajasida bo'lishi ta'minlanishi zarur.

Natija. Assortiment soʻzi inglizcha boʻlib, toʻplam, komplekt maʼnolarini bildiradi. Gazlamalarning assortimenti juda xilma-xildir. Sanoatimiz 4000 artikuldan ortiqroq zigʻir tolali, jun, shoyi va ip gazlamalar ishlab chiqaradi.

Texnik shartlarga muvofiq ishlab chiqarilgan mustaqil gazlama turi artikul deb ataladi. Artikul raqamlar bilan belgilanadi. U biror gazlamaning preyskurandagi shartli tartib nomerini bildiradi. Gazlamaning nomi bir xil, lekin artikuli har xil boʻlishi mumkin. Masalan, chitning 9 artikuli, ip gazlama

-trikoning 35 artikuli,

-satinning 30 artikuli bor va hokazo.

Nomi bir xil, lekin artikuli turlicha boʻlgan gazlamalar bir-biridan biror koʻrsatkichi—eni, ogirliqi, zichligi, baʼzan oʻrilishi bilan farq qiladi.

Preys kurant - gazlamalarning chakana narxlari toʻplami. Unda gazlamaning nomi, artikuli, eni, chakana narxi, gazlama ishlab Chiqariladigan DST yoki TU gazlamaning standart yoki TU dan olingan texnik koʻrsatkichlari (1 m gazlamaning massasi, tanda va arqoq iplarining nomeri, tanda va arqoq boʻyicha zichligi, jun gazlamalardagi junning miqdori), gazlamalar guruxining nomeri koʻrsatiladi. Ip gazlama, jun gazlama, zigʻir tolali gazlama va shoyi gazlama uchun toʻrtta preyskurant tasdiqlangan. Gazlamalarning mavjud assortimenti doimo oʻzgarib turadi. Modadan qolgan, isteʼmolchidan chiqqan, eski artikullardagi gazlamalarni ishlab chiqarish toʻxtatiladi. Tola tarkibi, tuzilish, pardozi va xossalari jixatidan yangi gazlamalar yaratish xisobiga assortiment yangilanib boradi.

Shu bilan birga, muayyan artikullardagi koʻpgina gazlamalar bir necha un yil mobaynida ishlab chiqariladi. Masalan, chit, satin, buz, mitkal, madapolam, kashemir, poplin shular jumlasidandir.

Xulosa.

- Tabiiy va kimyoviy toʻllaar haqida asosiy maʼlumotlar ga ega boladi va ularning bir biridan ajratib olish konikmalarini hosil qiladi;
- Iplar va kalava iplarni tuzilishi hamda tasnifi haqida asosiy maʼlumotlarga ega boladi, ularni xossalari va tashqi korinishi boyicha ajratib olish konikmalarini hosil qiladi;
- Kiyim tayyorlashda qoʻllanadigan asosiy toʻqimachilik materiallarga ega boʻladi, ularni mexanik, fizik-kimyoviy xususiyatlarini aniqlash usullarini oʻrganadi hamda ularni bir biridan ajratish boʻyicha tegishli koʻnikmalar hosil qiladi;
- Turli xildagi zamonaviy kiyim modellari uchun asosiy va yordamchi materiallar tanlay oladi va ularni texnik iqtisodiy korsatkichlarini hisoblash boʻyicha tegishli koʻnikmalar hosil qiladi;

- Kiyim tayyorlashda qo'llanadigan materiallarda texnologik nuqsonlarni aniqlash va ulardan unumli foydalanish bo'yicha konikmalar hosil qiladi. Tikuvchilik sanoatida qo'llanadigan barcha materiallarni stadart bo'yicha sifatini baholash va nazorat qilish bo'yicha amaliy ko'nikmalar hosil qiladi.

O'quv qo'llanma va jihozlar

O'quv ustaxonala, darsliklar va o'quv qo'llanmalar, ko'rgazmali qurollar (proyektr, monitor, electron doskasi, kompyuter) har biri 13 nafar talaba bilan mo'jalangan va kerakli jihozlar bilan ta'minlangan 2 ta o'quv laboratoriyasi har bir modul birliklari uchun tarqatma materiallar, kiyim tayyorlashda qo'llanadigan materiallar to'plami, tabiiy va kimyoviy tollalar toplami va etalonlari, iplar va kalava iplar to'plami va etalonlari, turli xildagi kimyoviy moddalar.

Adabiyotlar:

1. Jorayev Z.B toqimachilik texnologiyasi asoslari- Andijon nashriyoti 1996
2. Jorayev Z.B noqima materiallar taxnologiyasi- Andijon . "Andijon " nashriyoti 1999
3. Ishoqov SH.Toqimachilik kimyosi. Toshkent "Uzbekiston " 1995
4. Xamroyev A.L. kimyoviy tolar ishlab chiqarish texnologiyasi-T. "Ozbekiston" 1995
5. Гусева А.А общя технология трикотажного производства-М ЭЛегопромбытиздат. 1995
6. Jorayeva Z.B . va boshqalar Tikuvchilik materialshunosligi boyicha laboratoriya ishlari –andijon "Andijon" nashriyoti 1994
7. Electron manbalar-
8. [https:// Kompy.info/ reja-qayta-orash-mashinalari.html](https://Kompy.info/reja-qayta-orash-mashinalari.html)
9. [https:// Kompy.info/ 1-magni-beruniy-qanday-atagan. html](https://Kompy.info/1-magni-beruniy-qanday-atagan.html)

РЕЗЮМЕ

Materiallarning fizik xossalari hususiyatlari va gazlama sifatiga ta'sir etuvchi omillar haqidagi umumiy ma'lumot, ularni talabalarga oson tushuntira bera olish usullari yoritib berilgan. Oliy ta'lim muassasasi talabalari materialshunoslik fanida to'qima matolar assortimenti va gazlamalar tasnifiga o'rgatish maktablarda va kasb hunar kollejlarda oquvchilarni kasb hunarga tayyorlash maqsadida yoritilgan.Maqolada quyida to'qimachilik materiallarning xossalari va sifatini baholash uslublari dars jarayonda amalga oshirish yahshi natija beradi. To'qimachlik materiallarni tolaviy tarkibini o'rganish fanga katta ahamiyat berilgan bo'lishi kerak , o'lcham tasniflari va xossalarni sinashni belgilash bu juda katta ma'suliyat talab qiladi.

Dars jarayonlarida to'qimachilik materiallarini tajriba o'tkazish uchun bichishni o'rganish amaliy ishlarni yo'lga qo'yish zarur.Bu darslarni natijasida kiyim furniturasi issiq tutuvchi materiallar assortimentini aniqlash uchun kerak bo'ladi.

РЕЗЮМЕ

Выделены общие сведения об особенностях физических свойств материалов и факторах, влияющих на качество газификации, способы доступного объяснения их студентам. Обучение студентов высших учебных заведений предмету «Материаловедение по ассортименту текстильных тканей и классификации тканей» осуществляется в школах и профессиональных колледжах с целью подготовки студентов к профессии.В статье ниже методы оценки свойств и качества текстильных материалов дадут хорошие результаты.Изучению волокнистого состава текстильных материалов следует придавать большое значение науке, определение размерных классификаций и испытание

свойств требует большой ответственности. Чтобы поэкспериментировать с текстильными материалами в ходе урока, необходимо оставить практическую работу в покое.

В результате этих занятий вам необходимо будет определиться с ассортиментом теплосохраняющих материалов фурнитуры одежды.

SUMMARY

General information about the characteristics of the physical properties of materials and the factors affecting the quality of gasification, the methods of easily explaining them to students are highlighted. The training of students of higher educational institutions in the subject of material science on the assortment of textile fabrics and the classification of fabrics is covered in schools and vocational colleges in order to prepare students for the profession. In the article below, the methods of assessing the properties and quality of textile materials will give good results. Studying the fiber composition of textile materials should be given great importance to the science, determining the size classifications and testing the properties requires a great responsibility. In order to experiment with textile materials in the course of the lesson, it is necessary to leave practical work alone.

As a result of these lessons, you will need to determine the range of clothing fittings heat-retaining materials.